

DOĞAL AFET SİGORTALARI KURUMU'NUN (DASK) HUKUKİ DURUMU VE KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ SONUCUNDA ORTAYA ÇIKAN GÜNCEL GELİŞMELER

THE LEGAL STATUS OF THE TURKISH NATURAL CATASTROPHE INSURANCE POOL (TCIP) AND CURRENT DEVELOPMENTS ARISING FROM THE KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE

Vural SEVEN*

Özet: 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde meydana gelen ve resmî açıklamalara göre 13 milyon kişiyi doğrudan etkileyen deprem felaketi, Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun (DASK) hukuki niteliği ve Zorunlu Deprem Sigortası'nda sigorta bedelinin tespitine ilişkin bazı tartışmaların doğmasına neden olmuştur. Bu çalışmada; Zorunlu Deprem Sigortası'nda uygulanacak hükümler çerçevesinde DASK'ın teşekkülü, hukuki durumu ve yapısı ile zorunlu deprem sigortasında diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi bilgilendirme yükümlülüğünün olup olmadığı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: DASK, Kahramanmaraş Depremi, Sigorta Şirketi, Zorunlu Deprem Sigortası

Abstract: On February 6, 2023, the earthquake disaster that occurred in the Pazarcık district of Kahramanmaraş, affecting directly around 13 million people according to official statements, has led to some discussions regarding the legal nature of the Turkish Natural Catastrophe Insurance Pool (TCIP) and the determination of the insurance amount in Mandatory Earthquake Insurance. In this study, within the framework of the provisions to be applied to Mandatory Earthquake Insurance, the establishment, the legal status, and the structure of TCIP, as well as whether there is an obligation to inform in Mandatory Earthquake Insurance as in other insurance contracts, will be examined.

Keywords: TCIP, Kahramanmaraş Earthquake, Insurance Company, Mandatory Earthquake Insurance

* Prof. Dr., Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Başkanı, seven@tau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8241-3196, Makalenin Gönderim Tarihi: 06.03.2024, Kabul Tarihi: 19.03.2024

GİRİŞ

Aktif bir deprem kuşağında bulunan ülkemiz deprem riskiyle karşı karşıyadır ve meydana gelen depremler büyük hasarlara sebep olmaktadır. 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun genel gerekçesinde de ifade edildiği gibi söz konusu riskler "katastrofik" niteliktedir. Başka bir ifadeyle gerçekleşmesi halinde yıkıcı etkileri söz konusu olmaktadır. Riskin, sunulan teminatın, ve bu teminatın karşılanması için gerekli olan kaynağın büyüklüğü Doğal Afet Sigortaları Kurumu gibi bir teşkilatın kurulmasını gerektirmiştir. Öyle ki, 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun 1. maddesinde; binalarda deprem sonucu meydana gelebilecek maddi zararların karşılanması için yaptırılacak zorunlu deprem sigortasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla yasal düzenleme yapıldığı ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nu düzenleyen 3. maddesinde ise; "Bu Kanuna göre sunulacak sigorta ve reasürans teminatları, Bakanlık nezdinde kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından verilir" denilmiştir.

Böylece "Zorunlu Deprem Sigortası" ve bu sigorta teminatlarını sunmak üzere Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) teşekkül ettirilmiştir. "Zorunlu Deprem Sigortası", adı üstünde, zorunlu bir sigorta türüdür ve zarar sigortası niteliğindedir. Ayrıca bina malikinin mülkiyet hakkından kaynaklanan menfaatini koruduğu gözetildiğinde bir mal sigortası olarak nitelendirilmelidir.

Bu çalışmada; DASK'ın hukuki durumu ile zorunlu deprem sigortasında sigorta bedeli ve diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi bilgilendirme yükümlülüğünün olup olmadığına dair sorulara, Zorunlu Deprem Sigortası'nda uygulanacak hükümler dikkate alınarak cevap aranacaktır.

I. DOĞAL AFET SİGORTALARI KURUMU'NUN (DASK) DOĞUŞU

Deprem zararlarının giderilmesine yönelik finansmanın sağlanması amacıyla yapılan ilk özel düzenleme, 4484 sayılı Kanun'la değişik 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'dir. 587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle, depremin doğrudan veya dolaylı

olarak neden olacağı zararları 10. maddede belirlenen tutara kadar teminat altına alan bir zorunlu deprem sigortası yapmak ve bu Kanun Hükmünde Kararname ile verilen görevi yerine getirmek üzere DASK kurulmuştur.

587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'den sonra deprem ve diğer doğal afet risklerine karşı teminat sağlamak amacıyla DASK'ın işlevini ele alan kanun tasarıları hazırlanmıştır. En nihayetinde ise 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu kabul edilmiştir. 18/08/2012 tarihinde yürürlüğe giren Afet Sigortaları Kanunu'nun 15. maddesi ile 25.11.1999 tarih ve 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortası'na (ZDS) dair Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla bugün itibarıyla DASK'ın pozitif hukuktaki temelini 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu oluşturmaktadır.

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun DASK'ı tarif eden 3. maddesinde;

“(1) Bu Kanuna göre sunulacak sigorta ve reasürans teminatları, Bakanlık nezdinde kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından verilir. Kurumun merkezi, teknik işleticinin idare merkezinin bulunduğu yerdir. Kurumun tescilli isim hakkı Müsteşarlığa aittir.

(2) Kurum ve gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

(3) Kurum ile bu Kanun kapsamında gerçekleştirilen iş ve işlemler, 2/4/1987 tarihli ve 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 3/12/2010 tarihli ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na tabi değildir.

(4) Kurumun taşınır ve taşınmaz varlıkları ile diğer hak, gelir ve alacakları haczedilemez, Kurum iflas yoluyla takip edilemez. Kurumun süresinde ödenmeyen sigorta primi alacakları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(5) Kurumun yıllık hesap, iş ve işlemleri ile harcamaları Müsteşarlık tarafından denetlenir. Müsteşarlık, Kurumun faaliyetlerine ve denetim sonuçlarına ilişkin olarak her yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonuna bilgi verir.” denilmiştir.

Bu halde DASK'ı; "sosyal işlevi olan, kâr amacı gütmeyen, depremin ve depreme bağlı oluşan afetlerin devlete getirdiği mali yükü önemli ölçüde azaltmak amacıyla kurulan ve esas gelirlerini sigorta primleri ile bunlardan elde edilen mali gelirlerin oluşturduğu kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurum" olarak tanımlamak mümkündür. 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun 3. maddesinin gerekçesindeki tanım da bu yöndedir.

Yine 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun genel gerekçesinde DASK'ın kuruluşu ve faaliyet amacı açıklanırken;

Zorunlu deprem sigortası uygulaması ile, konut sahiplerine konutları ile ilgili olarak, Devletin bütçe imkanları ile ilişkili olmaksızın ve maddi kayıpları derhal telafi eden somut bir güvence temin edilmektedir. Aynı zamanda, ödenen küçük miktardaki sigorta primleri yoluyla sosyal dayanışmanın gereği en iyi şekilde gerçekleştirilmiş olmakta, ülke çapında risk paylaşımı ve dayanışma sağlanmakta, yeterli iç kaynak birikimi sağlanuncaya kadar riskin belli bir kısmı reasürans yoluyla uluslararası piyasalara plase edilmekte, deprem nedeniyle Devlet bütçesi üzerinde oluşan mali yük azalacağından muhtemel ek vergiler önlenmiş olmaktadır. Deprem gibi katastrofik riskler, çok büyük boyutlarda teminat sunumunu ve bunu karşılamak üzere büyük kaynak birikimini gerektirdiği için bu tür risklere karşı riske maruz ülkelerde, sigortacılık terminolojisinde "sigorta havuzu" adı verilen teşkilatlanmalara gidilmektedir. DASK, sigortacılıktaki bu anlayış esas alınarak kurulmuş bir kurumdur. DASK'ın kendine özgü organizasyon yapısı, ülkemizde sık rastlanmayan kamu ve özel sektör iş birliğinin de en somut örneklerinden birini oluşturmaktadır. DASK'ın, işlerinin yürütülmesi için fiziki bir yapılanmaya ihtiyacı yoktur ve yönetim kurulu dışında hiçbir personeli bulunmamaktadır. Bunun yerine, etkinliğin artırılması ve maliyetlerin asgari düzeyde tutulması amacıyla tüm işlerini dışarıdan hizmet alımı şeklinde yürütmektedir" denilmiştir.¹

Bu açıklamalar dikkate alındığında DASK'ın bir sigorta şirketi olduğu söylenemeyecektir. Nitekim Sigortacılık Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi hükmünde yer alan tanıma göre, sigorta şirketi, "Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtını, ifade eder". Keza, "Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır" (SK m. 3/1).

¹ TBMM Bülteni, Dönem 24, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı 224, s. 6-7.

Bununla birlikte, Yargıtay birçok kararında DASK'a yüklediği yükümlülüklerin hukuki gerekçesini TTK m. 18/2'de yer alan "basiretli tacir ilkesi"ne dayandırmaktadır.² Oysa bu gerekçe doğru bir gerekçe değildir. "... kamu tüzel kişileri ..., bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar" (TTK m. 16/2). Diğer taraftan DASK'ın bir ticari işletme işlettiği de söylenemez, çünkü kâr amacı güden bir kuruluş değildir (Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir. (TTK m. 11/1)). Dolayısıyla bu kararın hükümlerine rağmen, DASK hakkında Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanması açık kanun hükmünün ihlalidir.

Sonuç olarak DASK, ticaret şirketi değildir, sigorta şirketi değildir, tacir değildir, bir kamu hukuku tüzel kişisidir.³

II. SİGORTACILIK KANUNU'NUN UYGULAMA ALANI

Sigortacılık Kanunu'nun 1. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, "Sosyal güvenlik kurumları, Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi

² Bkz. Yargıtay 17. HD, 31.10.2016, E. 2015/15888, K. 2016/9527.

³ Afet Sigortaları Kanunu'na Göre Dask'ın, Sigorta Şirketlerinden Temel Farklılıkları

- Bu Kanuna göre sunulacak sigorta ve reasürans teminatları, Bakanlık nezdinde kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu tarafından verilir (m. 3).
- Kurum ve gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır (m. 3/2).
- Kurumun taşınır ve taşınmaz varlıkları ile diğer hak, gelir ve alacakları haczedilemez, Kurum iflas yoluyla takip edilemez. Kurumun süresinde ödenmeyen sigorta primi alacakları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir (m. 3/4).
- Kurumun yıllık hesap, iş ve işlemleri ile harcamaları Müsteşarlık tarafından denetlenir (m. 3/5).
- Zorunlu deprem sigortası teminatı münhasıran Kurum tarafından verilir (m. 7/1).
- Kurum tarafından üstlenilen riskler için ulusal ve uluslararası piyasalardan uygun koşullarda yeterli koruma sağlanamaması hâlinde, Cumhurbaşkanınca belirlenecek kısmının uygun bir bedel karşılığında Devlet tarafından taahhüt edilmesine karar verilebilir (m. 8).
- Kâr amacı güden bir kuruluş değildir (m. 9).

ile bu Kanunun denetimle ilgili hükümleri hariç olmak üzere özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşlar bu Kanun kapsamında değildir”.

Madde kapsamından açıkça anlaşıldığı üzere, özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşlar, Sigortacılık Kanunu kapsamına dahil edilmemiştir. Doğal Afetler Sigorta Kurumu (DASK) ise, Afet Sigortaları Kanunu'na göre kurulmuş olduğundan Sigortacılık Kanunu'nun kapsamı dışındadır. Bunun sonucu olarak da DASK hem Sigortacılık Kanunu'na, hem de bu kanuna göre çıkarılmış alt mevzuata tabi değildir.

III. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN ALTINCI KİTABI OLAN SİGORTA HUKUKU KİTABININ UYGULAMA ALANI

Türk Ticaret Kanunu altı kitaptan oluşmaktadır, her kitap hangi ilişkilere uygulanacağını da ayrı ayrı düzenlemiş durumdadır. Ticari işletme kitabında, ticari iş (TTK m. 3), tacir (TTK m. 12 vd.) ve ticari işletme (TTK m. 11) kavramları ön plana çıkmış, şirketler kitabında Türk Ticaret Kanunu'nun 126. maddesinde uygulama alanını belirlemiş, kıymetli evrak kitabında Türk Ticaret Kanunu'nun 645. maddesinde tanım verilmiş ve 653. maddede özel hükümler saklı tutulmuştur. Taşıma işleri kitabında Türk Ticaret Kanunu'nun 852. maddesindeki düzenlemeye yer verilerek uygulama alanı belirlenmiş, deniz ticareti bölümünde ise Türk Ticaret Kanunu'nun 935. maddesinde Kanun'un bu kitabının da uygulama alanı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, her kitap hangi tür ilişkilere uygulanacağını baştan tespit etmiştir.

Türk Ticaret Kanunu'nun altıncı kitabı olan sigorta hukuku kitabı da uygulama alanını Kanun'un 1401. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre, Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukuku'na ilişkin hükümlerinin uygulama alanı bulması için ruhsat almış bir sigorta şirketinin bulunması şarttır. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin ikinci fıkrası hükmünde; *“Ruhsatsız bir şirket ile onun bu durumunu bilerek yapılan sigorta sözleşmeleri hakkında Türk Borçlar Kanunu'nun 604 ve 605 inci maddeleri uygulanır...”* denilmiştir.

Burada ilk tespit edilmesi gereken *“şirket”*ten kastedilenin ne olduğudur. Gerekçeden de anlaşıldığı üzere burada kastedilen herhangi

bir şirket değil, sigorta şirkettir.⁴ Bilindiği üzere, sigorta şirketinin kurulması izne tabidir. Bununla birlikte kuruluş izni almış sigorta şirketinin sigorta sözleşmesi yapabilmesi için ayrıca ruhsat almış olması da gerekir. Bu nedenle kanun koyucu maddede izinden değil, ruhsattan bahsetmiştir. Sonuç olarak, izin almış bir sigorta şirketi vardır, ancak ruhsatı yoktur ya da ruhsatı sonradan iptal edilmiş olabilir. İşte bu durumda olan bir sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi yapan kişi, sigorta şirketinin ruhsatı olmadığını bilmiyorsa, yapılan sigorta sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş olacak, ruhsatı olmadığını biliyorsa, sigorta sözleşmesine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 604. ve 605. maddeleri uygulanacaktır. Bununla birlikte ortada izin almamış bir şirket ya da herhangi bir kişi ile sigorta sözleşmesi yapılmış ise bu sözleşme Türk Borçlar Kanunu'nun 604. ve 605. maddelerine tabi olmayacak, tamamen geçersiz olacaktır.⁵ Maddedeki "şirket" ifadesi, izin almış fakat ruhsatı olmayan bir sigorta şirketi olarak değil de herhangi bir şirket olarak kabul edilirse, kendisini sigortacı olarak tanıtan ve bu durumunu (izni ve ruhsatı olmadığını) bilmeyen bir kişiyle yaptığı sözleşmeyi sigorta sözleşmesi kabul etmek gibi bir sonuç ortaya çıkar ki, aşağıda açıklanacağı üzere mevcut kurallar çerçevesinde bunun kabulü mümkün değildir.

Çünkü, Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına göre, "Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşında Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadır...".

⁴ "...Maddenin ikinci fıkrası ise ruhsatsız bir sigortacı ile yapılan sözleşmelerin geçerliliği ile ilgili olup 6762 sayılı Kanunun 1263'üncü maddenin bir anlamında tekrarı mahiyetindedir. Ancak, düzenlemenin amacı, ruhsatsız faaliyete gösterilmesi olduğundan, 1263'üncü maddede dar kapsamlı ifade edilen "ruhsatname almamış" ifadesi, "ruhsatsız" şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla, ruhsatname almış olmakla birlikte daha sonra Sigorta Murakabe Kanununun ilgili hükümleri gereğince ruhsatı iptal edilmiş sigorta şirketleri de bu madde kapsamında değerlendirilecektir..." TBMM Bülteni, Dönem 23, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı 96, s. 429.

⁵ Bu konuda Sigorta Murakabe Kanunu döneminde yazılmış makale için bkz. Tekin Memiş, Ruhsatnamesiz Bir Sigortacı ile Yapılan Sigorta Sözleşmelerinin Hukuki Durumu ve Çözüm Önerileri, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı. Bununla birlikte, SMK'da sadece para cezası (m. 42) varken, SK'da hapis cezası da öngörülmüştür (35).

Keza Sigortacılık Kanunu'nun 35. maddesinin birinci fıkrasına göre, "Bu Kanuna göre ruhsat almadan risk üstlenmek suretiyle sigortacılık faaliyetinde bulunan veya ticaret unvanlarında ya da her türlü belgeleri yahut ilan ve reklamlarında veyahut kamuoyuna yaptıkları açıklamalarda bu Kanunda belirtilen kuruluşların adını kullanan, bu Kanunda düzenlenen faaliyetlerde buldukları izlenimini yaratacak söz ve işaretleri kullanan gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yetkilileri, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ve altı yüz gündен az olmamak üzere bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır". Ayrıca, "Bu Kanununun 3'üncü maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları kapsamında belirlenecek esaslara aykırı davranışlar ile 5 inci maddesine aykırı olarak ruhsatsız faaliyet gösterenlerin işyerleri, Bakanın talebi üzerine valiliklerce bir yılı geçmemek üzere geçici olarak kapatılacağı gibi ilan ve reklamları da durdurulur ya da toplatılır (m. 34/1)".

Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin birinci fıkrasına göre, "Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür".

Türk Borçlar Kanunu'nun 604. ve 605. maddeleri kumar ve bahse ilişkin hükümlerdir. Bilinenin aksine bu hükümler, kumar ve bahse hukuki geçerlilik kazandırmak için kabul edilmiş hükümlerdir. Bu hükümler olmasaydı, kumar oynamak kabahat,⁶ kumar oynatmak suç⁷ olduğundan, bu ilişkiler Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi gereği hükümsüz olacaktı. Kanun koyucu Türk Borçlar Kanunu'nun 604. maddesi vd. hükümlerine yer vererek kumar ve bahse bir geçerlilik kazandırmış ve fakat bunları eksik borç olarak düzenlemiştir. Başka bir ifadeyle, kumar ve bahis için yapılan sözleşmeler geçerlidir, ancak ifası talep edilemez, ifa edilmiş ise geri istenemez.

Başka bir ifadeyle;

Ruhsat almış bir sigorta şirketi ile yapılan sözleşmelere 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

⁶ 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 34: "Kumar Madde 34- (1) Kumar oynayan kişiye, bin Türk Lirası idarî para cezası verilir".

⁷ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 228: "Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama Madde 228- (1) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve iki yüz gündен aşağı olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır. (6) Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kar ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlardır".

Ruhsatı olmayan bir sigorta şirketi ile yapılan sözleşmelere, sigorta ettiren bu durumu bilmiyorsa Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

Ruhsatı olmayan bir sigorta şirketi ile yapılan sözleşmelere, sigorta ettiren bu durumu biliyorsa Türk Borçlar Kanunu'nun 604. ve 605. maddeleri uygulanacaktır.

Sigorta şirketi olmayan herhangi bir şirket (tüzel kişi) ya da gerçek kişi ile yapılan sözleşmeler ise Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi gereğince hükümsüzdür.

Ayrıca, TTK m. 1401/2'nin dışında, Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukuku kitabındaki diğer hükümlere de bakıldığında sigortacı sıfatı atfedilen kişinin, kural olarak bir ticaret şirketi olduğu ortaya çıkar. Aşağıdaki hükümlere dikkatli bakıldığında, bu hükümler ancak ticaret şirketleri/tacirler hakkında uygulanabilecek hükümler olduğu görülecektir. Kamu Tüzel kişisi olan ve iflasa tabi olmayan DASK hakkında bu hükümler uygulanamaz. Örneğin;

TTK m.1413/1 *"Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir."*⁸

Sigortacının iflası TTK m. 1418, "1) Sigortacının iflası hâlinde sigorta sözleşmesi sona erer. Sigortacının iflasından önce ödenmeyen tazminatlar,

⁸ TTK m. 1413/1'e bakıldığında üç halin varlığı tespit edilir. Sigortacının;

- Konkordato ilan etmesi
- Ruhsatının iptal edilmesi
- Sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması...

DASK, Kanunla kurulmuş olduğundan son ikisinin uygulanma imkânı DASK için geçerli değildir...Geriye kalan... Konkordato...bir an için DASK'a konkordato hükümlerinin uygulanabileceğini düşünelim;

Konkordato İİK m. 285 ve devamında düzenlenmiştir. Basitçe Borçlu haciz ve iflas tehlikesinden kurtulmak için bu yolu seçer, ya da iflas talebinde bulunabilecek alacaklı talep edebilir...

Peki, DASK'ın Konkordato talep etmesinin bir anlamı var mıdır ya da iflasını isteyebilecek bir alacaklısı var mıdır...? Yoktur, çünkü Afet Sigortaları Kanunu m. 3/4 Kurumun malları haczedilemez ve kurum iflas yolu ile takip edilemez. Ayrıca kanunda yazmasa dahi DASK tacir olmadığından iflas yoluyla zaten takip edilemez. Bu tür imtiyaz ise diğer sigorta şirketleri için geçerli değildir... Bu izah, madde Metin'inin kaşifine...!

özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, önce 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu gereğince sigortacı tarafından ayrılması gereken teminatlardan, sonra iflas masasından karşılanır.

(2) Hak sahipleri iflas masasına İcra ve İflas Kanununun 206'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen üçüncü sırada katılır."

Sigortacının iflası TTK m. 1506 "(1) Sigortacının iflasının açıldığı tarihte, bir yıldan uzun süreli sigortalarda, riziko gerçekleşmemiş veya gerçekleşmiş fakat bedel ödenmemişse, ilk hâlde iflasın açıldığı, ikincisinde ise rizikonun gerçekleştiği andaki matematik karşılıklar hak sahiplerine ödenir. Rizikonun gerçekleştiği durumlarda, matematik karşılıkları aşan kısım, sigortacının teminatından karşılanır; açık kalan miktar garameye girer".

IV. ZORUNLU DEPREM SİGORTASINA UYGULANACAK HÜKÜMLER

Yukarıda açıklandığı gibi DASK bir kamu hukuku tüzel kişisidir ve özel statüsü 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nda düzenlenmiştir. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1. maddesinin üçüncü fıkrasında; "Sosyal güvenlik kurumları, Türkiye İhracat Kredi Bankası Anonim Şirketi ile bu Kanunun denetimle ilgili hükümleri hariç olmak üzere özel kanunlarına göre sigortacılık faaliyetinde bulunan diğer kuruluşlar bu Kanun kapsamında değildir" denilmiştir. Bu itibarla 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun temel ilke ve esasları, bu kanuna göre çıkarılmış alt düzenlemeler (yönetmelik, talimat, genelge, tebliğ vb. gibi) DASK bakımından uygulanamayacaktır. DASK'ın sigortacılık faaliyeti yürütmeye yönelik bir ruhsatının bulunmaması da bu durumu ayrıca teyit etmektedir. Zira 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesindeki sigorta şirketlerinin ruhsat alma zorunluluğuna dair düzenleme dahi DASK bakımından uygulanmamaktadır.

Keza, yukarıda açıklandığı üzere, bir sözleşmeye Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta kitabının uygulanabilmesi için, izin alarak sigorta şirketi olarak kurulmuş ve ruhsat almış bir şirketle akdedilmiş bir sözleşmenin mevcut olması gerekmektedir. O halde DASK bir kamu hukuku tüzel kişisi olduğundan, DASK'ın sağladığı sigorta teminatı bakımından Türk Ticaret Kanunu hükümleri de uygulanmayacaktır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin 2. fıkrasında yer verilmiş olan; "Ruhsatsız bir şirket ile onun bu durumunu bilerek yapılan sigorta

sözleşmeleri hakkında Türk Borçlar Kanunu'nun 604 ve 605 inci maddeleri uygulanır. ..." hükmünün DASK'ın yaptığı sözleşmelere uygulanması da mümkün değildir.

Başka bir ifadeyle, DASK; ruhsatı bulunmayan, kanunla kurulmuş, kendine özgü istisnai bir kurumdur. DASK, bir sigorta şirketi değildir. Faaliyette bulunmak için ruhsatı da mevcut olmadığından, hatta ruhsata ihtiyacı da olmadığından, faaliyette bulunma hak ve yetkisini doğrudan kuruluş kanunundan aldığından, DASK tarafından yapılan zorunlu deprem sigortası sözleşmesi Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmayacaktır. Bunun en önemli sonucu koruyucu hükümlerin uygulama alanı bulamamasıdır. Bununla birlikte ZDS bir özel hukuk sözleşmesidir. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaması ZDS'yi bir özel hukuk sözleşmesi olmaktan çıkarmaz. Çözülmesi gereken sorun, bu özel hukuk sözleşmesine hangi hükümlerin uygulanacağına tespit edilmesidir.

A. Zorunlu Deprem Sigortasının Hukuki Niteliğine İlişkin Doktrindeki Görüşler

SOMER'e göre; *"Zorunlu sigorta olması itibariyle, deprem sigortasını, tamamıyla mal sigortalarına ilişkin ilkelere ve TTK'da yer alan mal sigortası hükümlerine tabi tutmak mümkün değildir. ... TTK hükümlerinin uygulanması bakımından fevkalade dikkatli davranmak gerekmektedir. TTK hükümleri, deprem sigortasının hukuki niteliğine ve ihdas amaçlarına uygun olduğu ölçüde uygulama imkanına sahip olacaktır..."*⁹

BOZER'e göre, *"Zorunlu deprem sigortasının sosyal ve özel sigorta niteliği tartışmalıdır. Belki bu sigorta türüne nev'i şahsına münhasır sigorta da diyebiliriz..."*¹⁰

KAYIHAN'a göre, *"DASK'ın tesisi ile sigorta hukukunun temel ilkelere aykırı düzenleme getirilmiştir ... böyle bir kurumun kurulması özel sigortanın prensipleri ile uyum içinde olduğu söylenemez..."*¹¹

⁹ Bkz. Mehmet Somer, "Zorunlu Deprem Sigortasının Özel Sigorta Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi", *Sigorta Hukuku Dergisi*, Ankara 2001, S. 1, s. 113-132.

¹⁰ Bkz. Ali Bozer, "Zorunlu Deprem Sigortası", *BATİDER*, Ankara 2001, C. XXI, S. 1, s. 243-254.

¹¹ Bkz. Şaban Kayıhan, "Zorunlu Deprem Sigortası", *Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 2004, C. VIII, S. 1-2, s. 497 - 516.

ÜNAN'a göre, "Bu hükmün amacı, sigorta sözleşmesine ilişkin yasa hükümlerinin uygulama alanını (hangi sigorta sözleşmelerine uygulanacağını) hükme bağlamaktır. Burada asıl vurgulanmak istenen husus TTK'daki hükümlerin en başta «ruhsatlı sigorta şirketleri ile yapılan sözleşmelere» uygulanacağıdır. «Şirket» ve özellikle «sigorta şirketi» niteliğine sahip bulunmayan kişilerin (dernek, vakıf, kamu tüzel kişisi ve benzeri ile gerçek kişiler) hükmün uygulama alanı dışında bırakılmasına neden lüzum görüldüğü belirsizdir".¹²

YETİŞ ŞAML'I'ya göre, "Zorunlu deprem sigortasına ilişkin özel mevzuatta, TTK hükümlerinin uygulanmasına ihtiyaç bırakmayacak şekilde her konuda düzenleme getirilmiş değildir. Uygulanması gündeme gelebilecek bazı TTK hükümleri ise, bu sigortanın kimi özellikleriyle bağdaşmamaktadır. Aşağıda yeri geldikçe bunlara değinilecektir. Ayrıca TTK hükümlerinde sigortacı sıfatı atfedilen kişi, kural olarak bir anonim şirkettir. Dolayısıyla sigorta hukukuna ilişkin hükümler vaz edilirken sigortacı olarak göz önünde bulundurulmuş, bir ticaret şirkettir. Bu itibarla, TTK hükümleri, ancak zorunlu deprem sigortasının hukukî niteliğine ve ihdas amaçlarına uygun düştüğü ölçüde uygulanmalıdır".¹³

Yargıtay da birçok kararında "...Sigorta sözleşmesine konu olan taşınmazın mesken niteliğinde bulunması nedeniyle temerrüt faizi olarak yasal faize hükmedilmesi gerekirken avans faizine hükmedilmesi isabetli görülmemiştir...".¹⁴ ifadesiyle zorunlu deprem sigortasının Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmadığını dolaylı olarak kabul etmiş görülmektedir. Şayet Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin doğrudan uygulanacağı kabul edilseydi, avans faizine hükmetmesi gerekirdi.

B. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Bu halde DASK ile girilen hukuki ilişkilerden doğan uyumsuzluklarda Afet Sigortaları Kanunu ve diğer ikincil mevzuatlar uygulanma-

¹² Bkz. Samim Ünán, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, C.I, İstanbul 2016, s. 20-21.

¹³ Kübra Yetiş Şamlı, "Yargıtay Kararları Işığında Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Bazı Sorunlar", Sorumluluk Hukuku Sempozyumu II - Bildiri Kitabı (Tam Metinler, 27-28 Nisan Antalya), İstanbul 2023, s. 97-144.

¹⁴ Örneğin, Yarg. 17. HD, 28.04.2015, E. 2014/17257, K. 2015/6181 (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yar. 17. HD, 26.03.2018, E. 2015/14505, K. 2018/3253 (Lexpera); Yarg. 17. HD, 09.07.2018, E. 2017/1670, K. 2018/6936 (Lexpera).

lıdır. Yine belirtelim ki, Afet Sigortaları Kanunu'nda Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanabilmesine imkân veren bir atıf hükmü de bulunmamaktadır. Özel kanun ve alt mevzuatta hüküm bulunmaması halinde ise 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "*Hukukun Uygulanması ve Kaynakları*" başlıklı 1. maddesi gereğince kıyasen yorum yapılarak Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Kanunu hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Hemen belirtelim ki, bir kanun hükmünün veya bu hükmün içinde bulunan ilkenin benzer bir olaya uygulanmasına kıyas denir. Kıyasen uygulama için mevcut olaya lafzen veya ruhen uygulanabilir bir hükmün yer almaması gerekir. Bunun yanında kıyasen uygulama yapılabilmesi için çözümü gereken olay ile kıyas yoluyla uygulanacak hükme esas teşkil eden menfaatler durumu arasında benzerlik bulunması gerekir. Bu şekilde kıyas yoluyla uygulanacak hükmün ancak mevcut durum karşısındaki benzerlik ölçüsünde uygulanması yoluna gidilebilecektir. O halde kıyasen Türk Ticaret Kanunu hükümlerine başvurulurken Zorunlu Deprem Sigortası'nın hukuki niteliğine ve bu sigortanın oluşturulma amacına uygun hareket etmek gerekmektedir.

Kahramanmaraş depremiyle ilgili Sigorta Tahkim Komisyonu'na yapılan başvurular sonucunda verilen hakem kararlarına bakıldığında, "*...TTK'nun sigorta hukuku kitabında 219 adet sigortacı ifadesi geçtiğini, iki yerde sigorta şirketi ifadesinin geçtiği..., ... Yargıtay'ın istikrarlı kararlarına göre, TARSİM ve Güvence Hesabı'na TTK hükümlerinin uygulandığı...,*" gerekçelerine yer verildiği görülmüştür.

Türk Ticaret Kanunu'nun "*sigortacı*" sıfatını attettiği kişi, kural olarak bir ticaret şirkettir.¹⁵

İlk olarak belirtmek gerekir ki, bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde kanunun taraflar için kullandığı sözcüklere bakılarak uygulanacak hükümler tespit edilemez (Ayrıca bkz. TBK m. 19). Başka bir ifadeyle sadece kanun koyucunun taraflar için kullandığı sözcükler, uygulanacak kuralları belirlemeye yetmez. Satıcı, kiracı, taşıyıcı, şirket, ortak gibi sözcükler kanun koyucu tarafından sıklıkla kullanılan sözcüklerdir. Örneğin Türk Ticaret Kanunu'nun 23.

¹⁵ Bkz. Kerim Atamer, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş", *BATİDER*, C. XXVII, Sayı 1, Yıl 2011, S. 45.

maddesinin satım veya mal değişimi sözleşmelerine uygulanabilmesi için, tarafların alıcı ya da satıcı sıfatına sahip olması yetmez, ayrıca tacir sıfatına da sahip olmaları gerekir. Keza, taşıma sözleşmesinin yüklenicisi taşıyıcı/taşıyan olarak adlandırılmaktadır. Hem Türk Ticaret Kanunu'nda hem de Türk Sivil Havacılık Kanunu'nda, taşıma sözleşmesinin yüklenicisi için "taşıyıcı" sıfatı kullanılmaktadır. Kişinin bu taşıyıcı sıfatına bakılarak, yapılan taşıma sözleşmesine hangi hükümlerin uygulanacağı tespit edilemez. Ayrıca, taşımanın hangi araçla yapıldığını da tespit etmek gerekir. Taşıma karada yapılmışsa Türk Ticaret Kanunu hükümleri, havayolu ile yapılmışsa Türk Sivil Havacılık Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Gemi kira sözleşmesine Türk Ticaret Kanunu'nun 1119. maddesi ve devamı hükümleri uygulanırken, diğer kira sözleşmelerine Türk Borçlar Kanunu'nun 299. maddesi ve devamı hükümleri uygulanacaktır. Oysa, her iki kanun da kiracı ve kiraya veren sözcüklerini kullanmıştır. Başka bir ifadeyle bir sözleşmenin, sigorta sözleşmesi ya da taşıma sözleşmesi veya kira sözleşmesi olarak ifade edilebilmesi için hepsine aynı kanun hükümlerinin uygulanması gerekli ve zorunlu değildir. DASK ve TARSİM'in yaptığı sözleşmelerin sigorta sözleşmesi olarak adlandırılması, onlara Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği sonucunu doğurmaz, bunlara uygulanacak hükümler farklı olabilir. Sonuç olarak, bilgisayar programının verdiği kolaylıktan yararlanarak, *metinden* sözcük taratarak bir karara gerekçe oluşturmak, yani kanunun sözleşmelerin tarafları için kullandığı sözcüklere bakarak hangi hükümlerin uygulanacağını tespit etmek kişiyi yanıltıcı sonuçlara ulaştırır. Ayrıca, bu durum herkesin günümüzde sıklıkla yaptığı, ("*Google'lama*") arama motorlarından hastalığına ya da hukuki sorununa çare aramaya benzemektedir. Bu gerekçeye ya da yönetime dayanarak karar vermek, ancak hukuktan nasibini almamışlar için söz konusu olabilir.

İkinci olarak, Güvence Hesabı sigorta teminatı veren veya sigorta sözleşmesi akdeden bir sigorta şirketi ya da kuruluşu/kurumu değildir. Güvence Hesabını, DASK ile kıyaslamak çok sığ bir sigorta hukuku bilgisinin göstergesinden başka bir şey değildir. Kaldı ki, mevcut hükümlere göre, Güvence Hesabı'nın tüzel kişiliği hukuken sakattır. Çünkü, Güvence Hesabına tüzel kişilik bir yönetmelik ile verilmiştir. Oysa, Anayasa'nın 123. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca "*Kamu tü-*

zel kişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur".¹⁶ Güvence Hesabı'nı düzenleyen Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesinde, kanunun verdiği açık bir yetkiden bahsedilemez. Karayolları Trafik Kanunu'nun Garanti Fonu'na ilişkin mülga 108. maddesinde "...Garanti Fonu oluşturulur... Bu fonun kuruluşuna, işleyişine ilişkin esaslar... yönetmelikte gösterilir..." ifadelerine yer verilirken, mevcut Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesinde de aynı ifadeler mevcuttur ("...Güvence Hesabı oluşturulur.... Hesabın kuruluşuna, işleyişine.... ilişkin esaslar yönetmelikle düzenlenir..."). Ancak, Garanti Fonu tüzel kişiliğe sahip değilken, Güvence Hesabına anayasaya aykırı olarak yönetmelik ile tüzel kişilik verilmiştir.

TARSİM'in hukuki durumuna bakıldığında ise, bir kamu hukuku tüzel kişisi olduğu tespit edilecektir. Bununla birlikte, DASK'tan farklı olarak Tarım Sigortaları Kanunu'nun 3. fıkrasının (e) bendinde "Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1316 ilâ 1319 uncu maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları ... ifade eder" hükmüne yer verilmiştir. Bu nedenle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1 Temmuz 2012 tarihine kadar, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1316 ilâ 1319 uncu maddelerinde düzenlenen zirai sigortalara ilişkin hükümlerinin uygulanmasında bir sorun yoktur (Ayrıca bkz. 6103 sayılı Kanun m. 39 ve 40).

Bununla birlikte, günümüz açısından bakıldığında, TARSİM tarafından yapılan tarım sigortalarına da doğrudan Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukuku hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Çünkü, Tarım Sigortaları Kanunu'nun 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na yapmış olduğu atıf kanunun tamamına değil, hatta mal sigortalarına değil, sadece zirai sigortalara ilişkin dört maddeye yapılmıştır. Bu açık durum nedeniyle, yapılan atfın sigorta hukuku kitabının tamamına yapılmış olduğu kabul edilemez. Keza, amir hükümlere ilişkin mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1264. maddesine de atıf yapılmış değildir. Bugün açısından bakıldığında anılan hükümler yürürlükte değildir. Bu takdirde sorun nasıl çözülecektir? Sorunun çözümü, 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hak-

¹⁶ 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle, bu fıkrada yer alan "ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak" ibaresi "kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle" şeklinde değiştirilmiştir.

kında Kanun'un yollamalar kenar başlığı ile düzenlenen 7. Maddesine göre yapılacaktır.

Bu maddeye göre, “*Bu Kanununun ve Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, 6762 sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılan veya değiştirilen maddelerine diğer mevzuat tarafından yapılmış bulunan yollamalar, Türk Ticaret Kanunu'nda o maddeleri karşılayan hükümler varsa onlara yapılmış sayılır. Aksi hâlde, hâkim 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 1'inci maddesini uygular. Birinci cümle hükmü, esas sözleşmeler dahil, her çeşit sözleşme, taahhütname, beyan ve benzeri metinlerdeki eski hukuka yapılmış olan yollamalar için de geçerlidir*”.

Artık 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda zirai sigortalara ilişkin hüküm bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle bu hükümleri karşılayan maddeler bulunmadığından, Türk Medeni Kanunu'nun 1. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Bunun sonucu olarak, Türk Ticaret Kanunu'nun sigorta hukuku kitabı hükümlerinin, TARSİM tarafından yapılan tarım sigortalarına doğrudan uygulanması mümkün değildir. Bu hükümler ancak kıyasen uygulanabilecektir.

Dolayısıyla mevcut kanuni düzenlemeleri bir tarafa bırakarak, kerameti kendinden menkul kararlara göre, DASK'ı, TARSİM'i ve Güvence Hesabı'nı bir sigorta şirketi olarak değerlendirip, yaptığı işi standart bir sigorta sözleşmesi olarak görmek hukuken mümkün değildir.

Keza, Almanya'da, Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun (*Ver-sicherungsvertragsgesetz (VVG)*) 209. maddesinde yer alan “*Bu Kanun [VVG] hükümleri reasürans sözleşmelerine ve deniz yolculuğu tehlikelerine karşı sigortalara (Deniz sigortalarına) uygulanmaz*” hükmü gereğince, deniz sigortaları Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun uygulama alanından çıkarılmıştır. Yine Avusturya'da da paralel olarak Avusturya Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 186. maddesinde reasürans sözleşmeleri ve deniz sigortaları Avusturya Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun uygulama alanı dışında tutulmuştur. Sonuç olarak kanun koyucunun, benzer hukuki ilişkileri farklı hükümlere tabi tutması mümkündür.

Bu açıklamalarımız sonrasında zorunlu deprem sigortasını, kıyasen Türk Ticaret Kanunu'nda esasları belirtilen ilkelere göre tasnif

etmek gerekirse, şu tespitlere ulaşmak mümkündür. Bilindiği üzere, sigortalar, zarar sigortaları ve can sigortaları olarak ayrılmaktadır. Zorunlu deprem sigortasının bu tasnifte zarar sigortaları arasında yer aldığı açıktır. Zarar sigortaları ise kendi içinde, aktif ya da pasifin teminat altına alınmasına göre mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Deprem sigortası, kişinin aktifini teminat altına aldığına göre mal sigortası olacağı ve sorumluluk sigortası olmayacağı da ortadadır. Türk Ticaret Kanunu'nda ise "zorunlu mal sigortası" hakkında herhangi bir düzenleme yoktur. Türk Ticaret Kanunu'ndaki zorunlu sigortaya ilişkin mevcut düzenlemeler yalnızca "Zorunlu Sorumluluk Sigortaları" ile ilgilidir. Bu itibarla Türk Ticaret Kanunu'nun "Zorunlu Sorumluluk Sigortaları" hükümlerinin doğrudan zorunlu mal sigortası niteliğinde "Zorunlu Deprem Sigortası"na uygulanması da mümkün değildir. Zira sorumluluk sigortasının esasları ile mal sigortasına ilişkin esaslar birbirinden tamamen farklıdır. Tür olarak bakıldığında "Zorunlu Deprem Sigortası" -adı üstünde- zorunlu bir sigorta türüdür ve zarar sigortasının alt türü olan zorunlu mal sigortası niteliğindedir (Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2016/6863, K. 2016/9552 T. 14.12.2016).

Ayrıca belirtelim ki, 13 Mayıs 2011 Tarihli ve 27933 Sayılı Resmî Gazete'nin Tebliğler bölümünde Sigortacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu tarafından Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları¹⁷ yayımlanmıştır. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nda 29/12/2012¹⁸ ve 31/12/2015¹⁹ tarihlerinde değişikliğe gidilmiştir. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nın idare tarafından hazırlanması nedeniyle teknik açıdan diğer genel şartlar gibi "genel işlem şartları" niteliğinde olduğu da söylenemeyecektir. Anılan genel şartlar, idare hukukundaki "düzenleyici işlem"²⁰ niteliğindedir²¹. Bu açıdan, Zorunlu Deprem Si-

¹⁷ RG, 13.05.2011, S. 27933.

¹⁸ Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Genel Şartlar (RG, 29.12.2012, S. 28512).

¹⁹ Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (RG, 31/12/2015, S. 29579 4. Mükerrer).

²⁰ "Zorunlu" Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının bazı kısımlarının iptaline yönelik verilen Anayasa Mahkemesi iptal kararında genel şartların idarenin düzenleyici işlemleri niteliğinde olduğuna dikkat çekilmiştir. AYM, 17.07.3030, E. 2019/40, K. 2020/40 (RG, 09.10.2020, S. 31269).

²¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Tekin Memiş, "Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının

gortası Genel Şartları'nın özel hukukta belirtildiği şekilde "genel işlem şartı" olarak nitelendirilmesi mümkün olmayıp, idarenin görev ve işleyişine ilişkindir. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları'nın denetiminin Danıştay'ın yetki alanında olması da bu tespiti teyit etmektedir.

V. ZORUNLU DEPREM SİGORTASINDA SİGORTA BEDELİNİN TESPİTİ

A. Zorunlu Deprem Sigortasında Sigorta Bedelinin Tespitine İlişkin Doktrindeki Görüşler

Konuyla ilgili yayınlanmış güncel makalelere bakıldığında, doktrindeki zorunlu deprem sigortasında sigorta bedelinin tespitine ilişkin görüşlerin aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmektedir:

ÜNAN/KONFİDAN, "... Zorunlu trafik sigortasındaki bu çözümün aradaki benzerlik dolayısıyla zorunlu deprem sigortasında da benimsenmesinin doğru olacağı düşüncesi akla gelebilir. Bu iki sigorta arasındaki fark, zorunlu deprem sigortası hakkında (yeni teminat limitlerinin mevcut poliçelere de uygulanacağına ilişkin) açık bir düzenlemenin bulunmamasıdır..."²²

YETİŞ ŞAMLI, "... Şu halde zorunlu deprem sigortasında sigorta süresi içinde teminat limitinin artmasının mevcut sözleşmelere kendiliğinden etkisinin olmadığı; ancak prim farkı ödenerek teminat artış zeyli yapılırsa mevcut sözleşmedeki teminat limitinin yükseltilebileceği sonucuna varılmalıdır. Nitekim DASK'ın zeyilname düzenlenmeksizin ve ek prim alınmaksızın değişen tarife göre otomatik olarak ödeme yapacağına ilişkin hiçbir hukuki dayanak bulunmadığı ifade edilmektedir".²³

DEMİRCİ, "... Bazı zorunlu sorumluluk sigortalarında olduğu gibi, güncellenen tarife bedellerinin ek prim almaksızın doğrudan tüm sigortalılar açısından uygulanacağına ilişkin açık bir hükme ZDS açısından yer verilmemiştir..., Bahse konu düzenlemeler ışığında, güncellenen tarifede belirtilen teminat limitlerinin zeyilname düzenlenerek ek prim ödenmesi suretiyle

Hukuki Mahiyeti ile İlgili Tartışmaların Sonu mu?", Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8. Sayı 16, Aralık 2022, s. 247-265.

²² A. Samim Ünan/Melisa Konfidan, "Deprem Rizikosuyla İlgili Bazı Sigorta Hukuku Sorunları", Deprem Özel Hukuk ve Kamu Hukuku Açıklarından Değerlendirilmesi, İstanbul 2023, s. 34.

²³ Yetiş Şamlı, s. 130-131.

geçerli olacağı kabul edilse de bu noktada TTK m.1425/3 hükmünün uygulanması gereklidir. ZDS piyasa koşulları dahilinde gerçek zarar bedelini karşılamaktan uzak olmasına karşın, azami teminat limitlerinde yapılan artışlardan sigortaluları mahrum kılmak, sigortanın ve DASK'ın amacıyla örtüşmemektedir. Bu nedenle, DASK en geç güncellenen tarifenin yürürlük tarihinden itibaren hak düşürücü nitelikteki sekiz gün içinde prim farkını istemek suretiyle sigortalının lehine olan değişikliği hemen ve doğrudan uygulamalıdır. Sigorta ettiren prim farkını kabul ederse sözleşme değişecek; kabul etmez veya talebe yanıt vermezse sözleşme önceki şekliyle yürürlükte kalacaktır. Prim farkının istenmesi DASK'ın sorumluluğunda olduğundan, böyle bir talebin iletilmediği hallerde değişikliğin sigortalı lehine uygulanması gerekecektir".²⁴

ÖZBASAN, "...Yani ZDS tarifesinde, tarife değişikliği hallerinde zeyilnamenin gerekli olup olmadığına ilişkin hiçbir düzenleme yer almamaktadır..., ...Bu haliyle ZDS bir rayiç değer esaslı sigorta niteliğindedir..."²⁵

B. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

İlk olarak belirtmek gerekir ki, yukarıda verdiğimiz, dört görüşün tamamı da DASK'ın zeyilname düzenlenmeksizin ve ek prim alınmaksızın değişen tarifeye göre otomatik olarak ödeme yapacağına ilişkin mevzuatında hiçbir hukuki dayanak bulunmadığı kabul etmişlerdir. Genel şartlar ve tarifelerde olmayan bir düzenleme yargı/hakem kararı ile doldurulabilir mi...? Cevap verilmesi gereken soru budur.

Ülkemizde de 25.11.2022 tarihinde yapılan değişiklik genel şartlarda değil, Zorunlu Deprem Sigortası tarifesinde yapılmıştır.

Bugün yürürlükte olan tarife ve talimat tebliği, 31.12.2016 tarihli ve 29935 (3. mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği'dir. Tebliğ'in 3. maddesinde azami teminat tutarı belirtilmiştir.

"Azami teminat tutarı

MADDE 3 –

²⁴ Serdar Demirci, "Deprem Riskine İlişkin Sigorta ve Tazmin Sürecine Dair Güncel Sorunlar", *Ankara Barosu Dergisi*, Deprem Özel Sayısı, 2. Cilt, s. 38-40.

²⁵ Kâmil Özbasan, "Zorunlu Deprem Sigortasında Sigorta Bedeli Kavramı ile Tarife Değişikliğinin Tazminat Tutarına Etkisine İlişkin Hukuki İnceleme", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 97 Sayı 2, Yıl 2023, s. 213-214.

(1) *Zorunlu Deprem Sigortası kapsamında, bir mesken için verilebilecek azami teminat tutarı yapı tarzı ayırımı yapılmaksızın 170 bin TL'dir".*

Aşağıda Resmî Gazete'de yayımlanma tarihleri ve sayıları yer alan değişiklik yapılmasına ilişkin tebliğlerle birlikte azami teminat tutarları SEDDK/idare tarafından HER YIL yükseltilmiştir. 31.12.2016 tarihli ve 29935 (3. mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği; belirtildiği üzere 17.01.2018, 07.09.2019, 27.12.2019, 19.01.2021, 17.11.2021 ve 25.11.2022 tarihlerinde olmak üzere 6 kere değiştirilmiştir. 27.12.2019 tarihinden önceki tebliğlerde ek prim alınmaksızın güncel tarifeden yararlanılacağına ilişkin geçici bir madde bulunmamaktadır. Ancak 27.12.2019, 19.01.2021 ve 17.11.2021 tarihli tebliğlerde prime ilişkin herhangi bir işlem yapılmaksızın güncel tarifeden yararlanılacağı idare tarafından açıkça hüküm altına alınmıştır.

27/12/2019 tarihli ve 30991 sayılı RG, Geçici m.1:

"Bu maddeyi ihdas eden Tebliğin yayımı tarihi öncesinde akdedilen ve teminat başlangıç tarihi 1/1/2020 ve sonrası olan sigorta sözleşmeleri, herhangi bir ek prim alınmaksızın bu Tebliğ kapsamındaki teminatlara tabidir".

19/1/2021 tarihli ve 31369 sayılı RG, Geçici m.3:

"Bu maddeyi ihdas eden Tebliğin yayımı tarihinden önce akdedilen ve teminat başlangıç tarihi 1/1/2021 ve sonrası olan sigorta sözleşmeleri, prime ilişkin herhangi bir işlem yapılmaksızın bu Tebliğ kapsamındaki teminatlara tabidir".

17/11/2021 tarihli ve 31662 sayılı RG, Geçici m.4:

"Bu maddeyi ihdas eden Tebliğin yayımı tarihinden önce akdedilen ve teminat başlangıç tarihi 1/1/2022 ve sonrası olan sigorta sözleşmeleri, prime ilişkin herhangi bir işlem yapılmaksızın bu Tebliğ kapsamındaki teminatlara tabidir".

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 25.11.2022 tarihli ve 32024 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimat Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ'de ise bu geçici madde yer almamaktadır.

Kaldı ki; tarife ve talimatları tebliğ eden idare olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 27.02.2023

tarihli “Zorunlu Deprem Sigortası Kapsamında Doğal Afet Sigortaları Kurumu Tarafından Yapılacak Avans Ödemelerine İlişkin Genelge”sinde yer alan 1. ve 2. örneklerde sigorta başlangıç tarihleri 25.11.2022 tarihi öncesinde olmasına rağmen örneklerde sigorta bedellerinin yükseltilmediği açıktır. Ayrıca 5. ve 6. örneklerde de açıkça prim farkı ödenmek koşuluyla teminat artış zeyli yapılmasına da vurguda bulunulmuştur.

Bu kapsamda tarife artışının otomatik olarak uygulanacağını kabul etmek, yargı/hakem kararıyla adeta idarenin yerine geçerek idari işlem niteliğinde karar vermek anlamına gelir. Verilecek böyle bir karar; Anayasa’nın 125. maddesinin dördüncü fıkrasına açıkça aykırı olacaktır.

Anayasa’nın 125. maddesine göre yargı yetkisi, idarî eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Zorunlu Deprem Sigortası yapmak ile görevli olan DASK’ın zeyilname düzenlenmeksizin ve ek prim alınmaksızın değişen tarifeye göre otomatik olarak ödeme yapacağına ilişkin hukuki bir dayanak olmamasına rağmen, mahkemeler ve hakemler tarafından idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak şekilde karar verilmesi Anayasa’nın 125. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırıdır.

Ayrıca, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 18. maddesinde SEDDK’nın düzenleyici işlem yapabileceği açıkça hüküm altına alınmıştır.²⁶ Ayrıca anılan Kararname’nin 19. maddesinde de sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin olarak Bakanlık’a, kapatılan Sigortacılık Genel Müdürlüğü’ne ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı’na yapılan atıfların Kurum’a, Bakan’a yapılan atıfların Kurul’a yapılmış sayılacağı belirtilmiştir.²⁷

²⁶ Düzenleme yetkisi

Madde 18- (1) Kurum, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili diğer mevzuat uyarınca görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konularda Kurul kararıyla düzenleyici işlemler yapabilir.

²⁷ Atıflar

Madde 19- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan görev ve yetkiler kapsamında diğer mevzuatta sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin olarak Bakanlığa, kapatılan Sigortacılık Genel Müdürlüğüne ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığına yapılan atıflar Kuruma, Bakana yapılan atıflar Kurula yapılmış sayılır.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3. maddesinin üçüncü fıkrasında Kurum'un kararlarının yerindelik denetimine tabi tutulamayacağı açıkça belirtilmiştir.²⁸

Sonuç olarak, tarife düzenlemeleri, DASK tarafından değil Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenerek yürürlüğe konulmaktadır. Bu itibarla 25.11.2022 tarihli tarife değişikliği yapılırken geçici istisnai hükme yer verilmemiş olması ile ilgili DASK açısından menfi/müspet bir değerlendirme de yapılamayacaktır. Konu tamamen, kamu yararına yönelik zorunlu tutulmuş bir sigorta türünde, sigorta tarafları açısından bağımsız konumda olan ve kanundan aldığı düzenleyici işlem yapma yetkisine dayanarak düzenleme yapan ve kamu kurumu niteliğindeki Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun bir tasarrufudur.

İkinci olarak, ÜNAN/KONFİDAN ve DEMİRCİ, olaya TTK m. 1425/3'ün uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1425/3 maddesi hükmünün; *"Kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğrudan uygulanır. Ancak, bu değişiklik ek prim alınmasını gerektiriyorsa, sigortacı değişiklikten itibaren sekiz gün içinde prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının sekiz gün içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme eski genel şartlarla devam eder"* uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.

Ancak yukarıda yer verilen gerekçelerle Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin üçüncü fıkrasının DASK aleyhine, sigortalı lehine uygulanması mümkün değildir. Zira her şeyden önce Türk Ticaret Kanunu'nun 1425. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü genel şartlara ilişkindir. Zorunlu Deprem Sigortası kapsamında sağlanan teminat ise genel şart değişikliği ile değil; her yıl Resmî Gazetede yayınlanan tarife ve talimatlar ile yapılmaktadır.

²⁸ Kuruluş

Madde 3- (3) Kurum, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili mevzuatla kendisine verilen görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Kurumun kararları yerindelik denetimine tabi tutulamaz. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi Kurumun kararlarını etkilemek amacıyla emir ve talimat veremez.

Hem Sigortacılık Kanunu'nda hem de Afet Sigortaları Kanunu'nda genel şartlar ile tarife ve talimatlar farklı maddelerde düzenlenmiştir. Bu düzenleme bile genel şartlar ile tarife ve talimatların birbirinden farklı olduğunun en önemli göstergesidir. Her şeyden önce, genel şartlar ile tarife ve talimatlar aynı hukuki nitelikte değildir. Hem Sigortacılık Kanunu hem de Afet Sigortaları Kanunu'nda genel şartlar ile tarife ve talimatlar ayrı hukuki şartlara tabidir ve ayrı maddelerde düzenlenmiştir. (Bkz. Sigortacılık Kanunu'nda genel şartlar 11. maddenin birinci fıkrasında, tarifeler ise 12. maddede düzenlenmiştir. Afet Sigortaları Kanunu'nda ise genel şartlar 13. maddenin üçüncü fıkrasında, tarife ve talimatsa 13. maddenin birinci fıkrasında düzenlenmiştir).

ZDS'nin bir rayiç değer sigortası olarak değerlendirilmesine bakıldığında; bu değerlendirme, ZDS'nin kasko sigortası ile karıştırıldığını düşünmemize yol açmıştır. Hem kasko sigortası genel şartlarında hem de poliçelerinde, sigortanın rayiç değer üzerinden olduğu açıkça yazılmıştır. Oysa, ZDS genel şartlarında bu tür bir ibare olmadığı gibi, ZDS poliçelerinde, "...DASK, sigortalı/sigorta ettirenin beyanı doğrultusunda bu poliçede yazılı olan bağımsız bölümü/meskeni, Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları doğrultusunda azami yukarıda yazılı sigorta bedeline kadar sigorta eder." ifadesine yer verilmiştir ve sigorta bedeli rakamsal olarak açıkça yazılmıştır.

Kaldı ki, isteğe bağlı deprem teminatı sağlayan yangın sigortası yaptıranlara, zorunlu deprem teminatı bakımından da enflasyona karşı koruma verilmeye başlandığı görülmektedir.²⁹ ZDS rayiç değer sigortası ise, zorunlu deprem teminatı bakımından da enflasyona karşı

²⁹ "... isteğe bağlı deprem teminatı sağlayan yangın sigortası yaptıranlara, zorunlu deprem teminatı bakımından da enflasyona karşı koruma verilmeye başlandığı görülmektedir. Bu uygulama özellikle DASK'ın sorumluluğunun (yeni daha yüksek teminat limitleri yürürlüğe konmuş olsa dahi) poliçede yazılı sigorta bedeli ile sınırlı olacağı görüşü benimsendiğinde önem kazanmaktadır". Bkz. Ünan/Konfidan, s. 17; "...2.2.12.3. Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Enflasyon Uygulama Klozu Deprem ve Yanardağ Püskürmesi teminatı için, sigortalı binanın Zorunlu Deprem Sigortası ile teminat altında bulunan kısmı da ihtiyari deprem sigorta bedelinin tabi olduğu oranda enflasyona karşı koruma altına alınmıştır. Bu kapsamda sağlanan teminat tutarı, poliçe üzerinde belirtilen "DASK Enflasyon Koruması" limiti ile sınırlıdır."

Bkz. https://www.anadolusigorta.com.tr/Files/BilgilendirmeDokumanlari/Konut/YN647_TR_02_2023.pdf

koruma verilmesinin nasıl bir hukuki ve maddi sonucu olacaktır. Diğer taraftan, ihtiyari deprem sigortası gündeme geldiğinde, rayiç değer sigortası görüşü kendi içinde de tutarsızlığa yol açmaktadır.³⁰ Aynı soruna DEMİRCİ³¹ ve ÜNAN/KONFİDAN³² da dikkat çekmektedir.

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun 7. maddesinde Zorunlu Deprem Sigortası teminatının münhasıran DASK tarafından verileceği belirtilmektedir. Yine 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun "*Tarife ve Talimatlar ile Uygulama Esasları ve Genel Şartlar*" başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrasında; "*Zorunlu deprem sigortasına ilişkin tarife ve talimatlar ile azami teminat tutarı her yıl Bakan (SEDDK) tarafından belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır. Sigorta primlerinin tespitinde; binanın yüzölçümü, inşaat türü ve kalitesi, binanın üzerinde bulunduğu arazinin zemin özellikleri, deprem riski ve benzeri unsurlar değerlendirilir*" şeklinde hükme yer verilmiştir. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları A.4. maddesinde ise "*Sigorta Bedelinin Tespiti*"ne dair açıklamalara yer verilmiştir.

³⁰ "...Yangın sigortasına bağlı ek teminat olarak verilen ihtiyari deprem sigortası teminatı alınmış olması halinde ihtiyari deprem sigortacısının hukuki sorumluluğu, ZDS poliçesi üzerinde yazılı bedellerin ne olduğuna bakılmaksızın, riziko tarihinde geçerli olan resmi deprem tarifesine göre belirlenecek tazminat tutarının üzerinde kalan kısım için geçerli olacaktır. Zira sigortacılara ihtiyari deprem sigortası düzenleme yetkisi ancak riziko tarihindeki zorunlu deprem sigortası tarifesinde yer alan tutarlara göre belirlenecek sigorta bedeli ve zararları aşacak tutarlar bakımından verilmiştir. ..."

"...Diğer yandan uygulamada sigortacıların ihtiyari sigorta sözleşmelerinde genellikle ZDS poliçesi üzerinde yazılı olan bedeli de belirtmek suretiyle, kendi yükümlülüklerinin ZDS poliçesinde yazılı X tutarın üzerinde kalan Y tutar kadar olduğunu açıkça yazdıkları görülmektedir. Böyle bir durumda, yukarıdaki değerlendirmelerden bağımsız olarak, DASK tarafından zeyilname yapılmamış olması nedeniyle riziko tarihindeki tarife yerine poliçe üzerinde yazılı olan tarifeye göre ödeme yapıldığı durumda ihtiyari sigortacının sorumluluğu riziko tarihindeki tarifede yazılı tutarın üzerinde kalan kısım için değil, kendi poliçesi üzerinde yazılı olan X tutarla Y tutar arasındaki tutar kadar olacaktır.". Bkz. Özbasan s. 216-217.

³¹ "...İhtiyari deprem sigortasına konu bedel, sigortalı ve sigortacının ortak iradesiyle belirlenen değer üzerinden yapılan mutabakatlı sigortaya konu edilmiştir. Ancak bilhassa, yukarıda açıklandığı üzere, tarife değişikliği nedeniyle DASK tarafından ödenecek ZDS tazminat bedelinde ihtilaf yaşandığı hallerde, ihtiyari deprem sigortasına konu tazminat bedeli de tartışmalı hale gelecektir...". Bkz. Demirci, s. 47, dipnot 53.

³² "...Bir bina veya bağımsız bölüm için zorunlu deprem sigortası yoksa, isteğe bağlı sigorta yapılması öncesinde, o anda yürürlükte olan teminat limitlerine uygun bir zorunlu sigorta yaptırılmalı; ardından, bu limitleri aşacak zarar için isteğe bağlı poliçe düzenlenmelidir...". Ünan/Konfidan, s. 14.

Buna göre, "Sigorta bedelinin tespitinde sigorta edilen meskenin yapı tarzı için Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan 'Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı'nda belirlenen metrekaresi bedeli ile aynı meskenin brüt yüzölçümünün (veya yaklaşık yüzölçümünün) çarpılması sonucu bulunan tutar esas alınır. Zorunlu Deprem Sigortası yapılan bir meskenin, sigorta bedeli, her halde 'Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı'nda belirlenen azami teminat tutarından çok olamaz.

C 3.1- Sigorta tazminatının hesabında, tam veya kısmi hasar olmasına bakılmaksızın, rizikonun gerçekleştiği yer ve tarihte, benzer yapı özellikleri göz önünde bulundurularak, binanın piyasa rayiçlerine göre hesaplanan yeniden yapım maliyeti esas alınır. Ancak sigorta tazminatı, hiçbir durumda sigorta bedelinden fazla olamaz".

Tüm bu açıklamalardan görüleceği üzere Zorunlu Deprem Sigortası; sigorta ettirenin tüm (gerçek) zararının karşılanması anlayışıyla oluşturulmamıştır. Zorunlu Deprem Sigortası'nda amaç deprem ve depreme bağlı hasarların devletin üzerinde oluşturacağı yükü hafifletmek ve zarar görenlerin zararlarını belirli oranda önceden düşük primler ödemek suretiyle gidermeye yönelik teminat sağlamaktır. Bu kapsamda Zorunlu Deprem Sigortası'nın azami teminat tutarları her yıl Bakanlık (SEDDK) tarafından Resmî Gazete'de yayınlanmakta ve sağlanan teminat tarife ile sınırlı tutulmaktadır. Bu sınırı aşan miktarda bir teminat için Doğal Afet Sigortaları Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 19. maddesinde belirtildiği gibi ihtiyari deprem sigortası yaptırılabilir. Dolayısıyla DASK tarafından yapılan Zorunlu Deprem Sigortası, rayiç değerli bir sigorta sözleşmesi değildir.

Bir diğer sorun da kendini ihtiyari deprem sigortasında gösterecektir. İsteğe bağlı deprem sigortacısının hukuki sorumluluğu, zorunlu deprem sigortası ile temin edilmiş olan tutarın üzerindeki zarar için söz konusu olacaktır. Başka bir ifade ile ihtiyari deprem sigortası ile temin edilen tutarın ne olduğu, zorunlu deprem sigortası poliçesinin tanzim tarihindeki tarifede belirlenen teminat limitine göre belirlenecektir. İhtiyari deprem sigortasının sigortacısı, primini poliçe tanzim tarihindeki limite göre hesap etmiş ve tahsil etmiştir. ZDS'de otomatik limit artışı kabul edilirse, bu durumda, ihtiyari deprem sigortasının sigortacısı limit artışı miktarı kadar korunmuş olacaktır. Başka bir ifade ile bu durumun kabulü halinde, limit artışı kadar olan tazminat mikta-

rının sorumluluğu, ihtiyari deprem sigortasının sigortacısından alınarak DASK'a yüklenmiş olacaktır. Sonuç olarak, konu sadece bilimsel değil tamamen duygusal (parasal) bir konudur. Bu görüşü savunmak ihtiyari deprem sigortasının sigortacısını koruma hizmetinden başka bir anlama gelmez.

Yargıtay da DASK poliçesinde yer alan teminat miktarının DASK'ın sorumluluğunun üst sınırını teşkil ettiğini kararlarında açıkça vurgulamıştır. Örneğin Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 22.06.2020 tarihli ve E. 2019/6044, K. 2020/3736 sayılı kararında “Açıklanan vakıalar karşısında mahkemece; DASK poliçesindeki teminat miktarının DASK'ın sorumluluğunun üst sınırını teşkil ettiği ve DASK'ın ancak gerçek zarardan (limiti aşmamak kaydıyla) sorumlu tutulabileceği dikkate alınmak suretiyle [...] karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı biçimde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir” şeklinde hüküm kurmuştur.

VI. ZORUNLU DEPREM SİGORTASINDA AYDINLATMA YÜKÜMLÜĞÜ VE ŞEKLİ

A. Zorunlu Deprem Sigortasında Aydınlatma Yükümlülüğüne İlişkin Doktrindeki Görüşler

Zorunlu deprem sigortasında aydınlatma yükümlülüğü hakkında doktrinde yer alan görüşlerin aşağıdaki gibi olduğu tespit edilmektedir:

DEMİRCİ, “...DASK'ın sosyal işlevi dikkate alındığında uygulanacak hukuk kurallarının yorumunda sigortalıların menfaati ile DASK'ın ihdasındaki kamu yararı gözetilmelidir. Bu surette DASK'ın teminat miktarı yükseldiğinde sigortalıyı zeyilname ile teminat limitini artırması için, ispat yükü ve sorumluluğu kendine ait olmak üzere, poliçe akdedilirken sigortalının beyan yükümlülüğü uyarınca belirttiği telefon numarası üzerinden SMS le bildirmesi kanaatimizce günümüz koşullarında yeterli görülmelidir. ...”.³³

ÜNAN/KONFİDAN, “... Her ne kadar günümüzde birçok yabancı ülkede bildirimlerin “kalıcı veri saklayıcı” ile (SMS de bu kapsamdadır) yapılması artık yerleşmiş bir uygulama ise de ülkemizdeki yasal düzenleme (ve ZDS GŞ'deki sözleşmesel düzenleme) yazılı şekil koşulu öngörmüştür...”.³⁴

³³ Demirci, s. 42, dipnot 42.

³⁴ Ünan/Konfidan, s. 38.

ÖZBASAN, "...Kanaatimizce Genel Şartlardaki ihbar ve tebligat şekline ilişkin hüküm açık olup, adrese yazılı bildirim yapılması gerektiğini açıkça gösteren bu hükmeye rağmen, içeriği ve ulaştırıldığı kanıtlanabilir posta veya noter bildirimine dayanmayan SMS bildirimlerinin ve bu bildirimlerin her sigortalıya ulaştırılıp ulaştırılmadığı, ulaştırılan SMS mesajlarının içeriğinin bilgilendirme bakımından yeterli olup olmadığı hususu önemli olup, sigorta ettirenlerin bilgilendirilmesine ilişkin bu konu ayrı bir makaleyle incelenecektir. ...".³⁵

B. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in kaynağı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Kanunu'dur. Bu kanunlar DASK ve ZDS için uygulanamayacağından, bu kanunlara göre çıkarılmış olan alt mevzuatın da uygulanması hukuken mümkün değildir.

Bir an için Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin ve "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik"³⁶ hükümlerinin ZDS'ye uygulanacağı kabul edilse dahi, Yönetmelik'in 11. maddesinde yer alan "10'uncu madde kapsamındaki bilgilendirme, Bakanlıkça uygun görülmesi halinde basın ve yayın kuruluşları vasıtasıyla yerine getirilebilir" hükmü gözetilmelidir. O halde tarife ve talimatta yapılan değişiklik Resmî Gazete'de yayınlanmış olduğundan, ayrıca bir bilgilendirmeye zaten gerek bulunmamaktadır.

Çünkü, Zorunlu Deprem Sigortası kapsamında sağlanan teminat değişikliği, genel şart değişikliği ile değil; her yıl Resmî Gazetede yayınlanan tarife ve talimatlar ile yapılmaktadır. Hem Sigortacılık Kanunu hem de Afet Sigortaları Kanunu'na göre, tarife ve talimatların Resmî Gazete'de yayınlanması zorunluluğu varken genel şartlar için bu zorunluluk yoktur³⁷. Mevzuattaki bu fark göz ardı edilerek çözüm üretilmesi hukuka uygun olmayacaktır.

³⁵ Özbasan, s. 217.

³⁶ RG, 14.02.2020, S. 31039.

³⁷ Yukarıda belirtildiği üzere hem Sigortacılık Kanunu'nda hem de Afet Sigortaları Kanunu'nda genel şartlar ile tarife ve talimatlar farklı maddelerde düzenlenmiştir. Bu düzenleme tarzı bile genel şartlar ile tarife ve talimatların birbirinden farklı olduğunun en önemli göstergesidir. Her şeyden önce, genel şartlar ile tarife ve talimatlar aynı hukuki nitelikte değildir. Hem Sigortacılık Kanunu hem de Afet Sigortaları Kanunu'nda genel şartlar ile tarife ve talimatlar ayrı hukuki şartlara tabidir ve ayrı maddelerde düzenlenmiştir (Sigortacılık Kanunu'nda genel şartlar 11. maddenin birinci fıkrasında, tarifeler ise 12. maddede düzenlenmiştir. Afet Sigortaları Kanunu'nda ise genel şartlar 13. maddenin üçüncü fıkrasında, tarife ve talimatsa 13. maddenin birinci fıkrasında düzenlenmiştir.).

Sigortacının sözleşme süresi içindeki aydınlatma yükümlüğüne aykırılığın yaptırımını Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş de değildir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin ikinci fıkrasındaki "... Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir..." hükmü, sözleşmenin kuruluşu esnasındaki aydınlatma yükümlülüğüne ilişkidir.

Bu ihtimalde DASK'a Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanacağı kabul edilse bile *de lege lata* Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesi hükmünün iyi anlaşılması gerektiği kanısındayız. Ayrıca bu konudaki ikincil düzenleme niteliğinde olan "*Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirilmeye İlişkin Yönetmelik*" 14 Şubat 2020 tarihinde çıkarılmıştır. Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 5. maddesinde aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde yerine getirileceğine dair bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü, sigortacı tarafından sigorta ettirene ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilere sözlü ve yazılı şekilde yerine getirilir. Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır.

Tarafların, fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hallerde veya işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile bilgilendirme yapılabilmesi mümkün kılınmıştır (Yönetmelik m. 5/2).

Ayrıca sigortacının çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapacağı görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınmış olması koşulu ile aydınlatma bilgilendirmesinin sözlü olarak yapılacağı de kabul edilmiştir (Yönetmelik m. 5/3).

Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*SEDDK, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler*" hükmü gereğince SEDDK'ya şekil ve içerik bakımından açık çek verilmiştir. Koruyucu hükümler gerekçe gösterilerek bu yetki bertaraf edilemez.

İlk sorulması gereken soru;

ZDS genel şartlarında yer alan, “...Sigorta ettirenin bildirimleri, DASK adına sözleşmeye aracılık yapan sigorta şirketine yazılı olarak yapılır.

DASK veya adına yetkili kıldığı sigorta şirketinin bildirimleri de taraflara imza karşılığı elden verilen mektupla ya da sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine veya bu adres değişmişse, son bildirilen adresine yazılı olarak yapılır

DASK tarafından yapılan ihbarlar, postaya veya notere verildiği tarihten itibaren hüküm ifade eder...”. (Genel Şartlar C.5)

hükümünün yürürlükte olup olmadığıdır... ?

Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları³⁸ 13 Mayıs 2011’de yürürlüğe girmiştir. Afet Sigortaları Kanunu ise, 18.05.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Afet Sigortaları Kanunu Geçici Madde 2’nin birinci fıkrasına göre, “Bu Kanunda belirtilen yönetmelik ve diğer düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, bunların düzenleyeceği konulara ilişkin mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur”. Genel şartlar kanundan önce çıkmış olduğundan, geçici madde 2’nin denetimine tabi olacaktır.

Genel Şartlar C 5’in kaynağı ise, 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname’nin 9. maddesinin üçüncü fıkrasıdır. Bugün için bakıldığında bu kararname yürürlükte değildir. Bu nedenle bu hükmün günümüzde uygulama imkânı yoktur. Diğer taraftan Türk Ticaret Kanunu da 1 Temmuz 2012’de yürürlüğe girdiğinden, genel şartlardan sonra yürürlüğe girmiştir ve Türk Ticaret Kanunu’nun 1423. maddesinin üçüncü fıkrası da aydınlatma yükümlülüğünün şekli ve içeri konusunda SEDDK’ya bir nev’i açık çek vermiştir. Bunun sonucu olarak, bir an için DASK ve ZDS’nin TTK’ya ve alt düzenlemelere tabi olduğu kabul edilirse, SMS ile sigorta ettirenin ZDS poliçesinde yazılı olan telefon numarasına yapılmış olan bildirim geçerlidir.³⁹ Çünkü SMS de bir yazılı bildirimdir. DASK, sigorta poliçesinde yazılı olan telefon numaralarına,

“...25.11.2022 tarihi itibarıyla Zorunlu Deprem Sigortası ile verilen teminat tutarları yükseltilmiştir. Mevcut poliçenizdeki teminat tutarını yük-

³⁸ RG, 13.05.2011, S. 27933.

³⁹ Demirci, s. 42, dipnot 42.

seltmek için poliçenizi tanzim eden sigorta şirketi, acente veya banka şubenize başvuruda bulunabilirsiniz...”

mesajını göndermiştir. Türk Borçlar Kanunu'nun 14. maddesinin ikinci fıkrasına göre, *“Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer”*.

Keza, Türk Ticaret Kanunu'nun 1526. maddesinin ikinci fıkrasına göre, *“Konişmentonun, taşıma senedinin ve sigorta poliçesinin imzası elle, faksimilebaskı, zımba, ıstampa, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla da atılabilir. Düzenlendikleri ülke kanunlarının izin verdiği ölçüde bu senetlerde yer alacak kayıtlar el yazısı, telgraf, teleks, faks ve elektronik diğer araçlarla yazılabilir, oluşturulabilir, gönderilebilir”*.

Mevzuatımızın bütün bu açık hükümlerine rağmen, SMS'nin yazılı bildirim olarak kabul edilmemesinin amacını izah etmekte zorlanıyoruz. Poliçede sigorta ettirenin telefon numarası açıkça yazılmaktadır. Poliçe, sigorta ettirenin beyanına göre düzenlenmiş olduğundan, sigorta ettirenin bu numarayı da kontrol etmesi gerekir.

Sigortalılara fiziken posta ya da noter kanalı ile bildirim yapılması düşünüldüğünde ortaya çıkacak maliyette de göz önünde tutulmalıdır. Çünkü, DASK'ın mevcut sigortalı sayısı yaklaşık 12 milyondur.

12 milyon sigortalıya tanesi en az 150 liraya mal olacak iadeli taahhütlü mektup yollarırsa, toplamda maliyet 1 milyar 800 milyon Türk Lirası/yaklaşık 60 milyon Amerikan dolarıdır.

12 milyon sigortalıya tanesi en az 900 liraya mal olacak noter ihtarnamesi yollarırsa, toplamda maliyet 11 milyar Türk Lirası/yaklaşık 360 milyon Amerikan dolarıdır.

SMS ile yapılan ihtar kabul edilmeyip *“posta ya da noter yoluyla ihbar şartı uygulanmalıdır”* demek, Nasreddin Hoca'nın *“ya sopa yemedin ya da sayı saymasını bilmiyorsun”* anekdotunu akla getirmektedir. DASK, Kahramanmaraş depreminde yaklaşık 35 milyar Türk Lirası hasar ödemesi yaparken, aydınlatma bildirimine bunun üçte biri oranında 11 Milyar Türk Lirası ödemek zorunda kalacaktır. Yılda birkaç bildirim yapılması gerektiği düşünüldüğünde bunun da fiilen imkânsız olduğunu belirtmeye ihtiyaç olmadığını düşünüyoruz.

VII. ZORUNLU DEPREM SİGORTASINA İLİŞKİN GÜNCEL KARARLAR

Bu makalenin yazımının sonuçlandırıldığı tarihe bakıldığında, Kahramanmaraş depreminin üzerinden bir yıldan fazla bir süre geçmiştir. Bu süre zarfında, ilk karar sigorta tahkim komisyonundan çıkmıştır. Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından verilen ilk karar başvuran lehine çıkmış ve bu karar DASK tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay kanuna aykırı bir şekilde esasa girmeden temyiz limitinin altında kaldığı gerekçesi ile temyiz talebini usulden reddederek, uygulamaya yön verme imkanını kullanmamıştır.⁴⁰ Oysa, SK. m. 30/12 gereği “... tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükarda temyiz yolu açıktır...” hükmünü uygulayarak, bu tür toplumun büyük bir bölümünü etkileyen uyuşmazlıklarda, bir koruyucu hekimlik gibi uyuşmazlık sayısı çok artmadan, basiret ve feraset göstererek sorunun büyümesini engellemek mümkünken, bu fırsat kaçırılmıştır. Ancak, yargı kendi iş yoğunluğunu gerekçe ederek ek işler çıkarmama eğilimindedir. Çünkü, bu hükmü uygulamak demek, bütün itiraz hakem kararlarının parasal sınıra takılmadan temyiz merciinin önüne gelebilme imkanına sahip olması demektir. İş yükünün artacağı endişesi adaletin önüne geçmiştir.

Yerel mahkemeler,⁴¹ tarafından “...Sigorta değeri (TTK.m.1460), sigorta konusu mal üzerindeki çıkarın para ile anlatımıdır. Sigorta bedeli ise (TTK.m.1461), sigortacının sorumlu olduğu en yüksek tutarı belirleyen primin hesaplanmasında rol oynayan tarafların anlaşması ile belirlenen tutardır.

Zarar sigortalarında sigortacının rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte ödeme yapma yükümlülüğü belirli sınırlamalara tabidir. Sigorta bedeli, si-

⁴⁰ “...Miktar veya değeri kesinlik sınırını geçmeyen davalara ilişkin nihai kararlar, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 362’nci maddesi uyarınca temyiz edilemez. Temyize konu edilen miktarın kesinlik sınırının altında kalması hâlinde anılan Kanun’un 366’ncı maddesi atfıyla aynı Kanun’un 352’nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca temyiz dilekçesinin reddine karar vermek gerekir”. Bkz. 4. HD. Esas No: 2023/11224 Karar No: 2023/12999, T. 04.12.2023. Ayrıca bkz. <https://blog.lexpera.com.tr/sigorta-tahkim-komisyonu-itiraz-hakem-heyeti-kararlarinda-direnme-ve-kanun-yararina-temyiz-sorunu/>

⁴¹ Malatya 2. Tüketici Mahkemesi Esas No: 2023/99 Karar No: 2023/156, T. 27.09.2023

gortalanan rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu miktarın üst sınırını ifade eder.

Tüm dosya kapsamı itibariyle poliçedeki teminat miktarı DASK'ın sorumluluğunun üst sınırını teşkil ettiğinden ve zararın meydana geldiği tarihteki serbest piyasa birim fiyatlarına göre hasar bedelinin belirlenmesi gerektiğinden davalı DASK'ın ödemesinin de muafiyet tutarı gözetilerek sigorta poliçe limitinin üst sınırı olduğu görülmekle davanın reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur... Davalı aleyhine açılan davanın REDDİNE..." gerekçesi ile güncel tarifenin uygulanması talepleri kabul görmemiştir.

"...Bu düzenlemeler karşısında, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin yürürlük tarihi, iletişim olanaklarının gelişmesi sonucu farklı entegre yollarının kullanılabilir olmasının mümkün hale gelmesi, telefonlar üzerinden gönderilen SMS'lerin artık haberleşmenin ve iletişimin vazgeçilmez bir parçası olması, DASK poliçelerinde buna istinaden sigortalıların telefon numaralarının alınması dikkate alındığında, sigortalıların SMS ile bilgilendirmelerinin hayatın olağan akışına uygun olduğu, krediye bağlı sigortalıların (hayat, konut vb) yenilenmesine ilişkin kredi veren kuruluşlar tarafından kredi kullananlara SMS yolu ile yapılan bilgilendirmelerin anılan Yargıtay kararlarında açıkça belirtildiği üzere usulüne uygun olarak kabul edildiği, somut olayda davacının zeyilnamenin düzenlenmesi konusunda usulünce (SMS ile) bilgilendirildiği halde (bu imkanı bulunduğu halde) mevcut poliçedeki teminat tutarlarını güncelleme yoluna gitmediği, davalı DASK'ın bildirim yapma sorumluluğunu yerine getirdiği, davacı sigortalının ise güncelleme yoluna gitmediği ve primi ödeme noktasında kendisine düşen özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği kanaatine varılarak davanın reddine"⁴² karar verilerek hüküm kurulmuştur.

Diğer taraftan, sigorta tahkimde verilen kararlara bakıldığında, kararların bir kısmının başvuranın lehine bir kısmı ise aleyhine çıkmış olduğu tespit edilebilmektedir. Karar gerekçeleri ise çok çeşitlilik göstermektedir. Yargıtay, Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin on ikinci fıkrasında yer alan "...her hâlükarda temyiz yolu açıktır. ..." hükmünü uygulayarak, konuya yol göstericilik yapmamıştır. Dava sayısı on binleri geçmiş, itiraz ve temyiz sınırı miktarı altında olan lehe ve aleyhe şimdilik yüzlerce hakem kararı kesinleşmiş durumdadır. Bu da

⁴² Malatya 2. Tüketici Mahkemesi Esas No: 2023/340 Karar No: 2024/76, T. 13.02.2024

mevcut durumda hukuka olan güveni zedelemektedir. Bunun sonucu olarak, ortaya çıkan bu birbirine zıt kararlar, depremzedelere ikinci bir deprem etkisi yaratmaktadır.

SONUÇ

DASK bir sigorta şirketi değildir. DASK 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu kapsamında faaliyet gösteren bir kamu tüzel kişisidir. DASK hakkında Sigortacılık Kanunu m. 3/1 gereği bu kanun hükümleri uygulanamaz.

Türk Ticaret Kanunu'nun Altıncı Kitap "Sigorta Hukuku" hükümlerinin bir sözleşmeye uygulanabilmesi için öncelikle bir sigorta şirketinin bulunması zorunludur (TTK m. 1401/2). Ayrıca bu şirketin; ruhsat almış bir sigorta şirketi olması, ya da ruhsatı olmamakla birlikte sigorta ettirenin bu durumu bilmiyor olması gerekmektedir.

DASK sigorta şirketi olmadığından, TTK m. 1401/2 gereği Zorunlu Deprem Sigortası sözleşmeleri hakkında Türk Ticaret Kanunu altıncı kitap hükümleri doğrudan uygulanamaz. Özel kanun ve alt mevzuatta hüküm bulunmaması halinde ise 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Hukukun Uygulanması ve Kaynakları" başlıklı 1. maddesi gereğince kıyasen yorum yapılarak Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Hemen belirtelim ki, bir kanun hükmünün veya bu hükmün içinde bulunan ilkenin benzer bir olaya uygulanmasına kıyas denir. Kıyasen uygulama için mevcut olaya lafzen veya ruhen uygulanabilir bir hükmün yer almaması gerekir. Bunun yanında kıyasen uygulama yapılabilmesi için çözümü gereken olay ile kıyas yoluyla uygulanacak hükme esas teşkil eden menfaatler durumu arasında benzerlik bulunması gerekir. Bu şekilde kıyas yoluyla uygulanacak hükmün ancak mevcut durum karşısındaki benzerlik ölçüsünde uygulanması yoluna gidilebilecektir. O halde kıyasen Türk Ticaret Kanunu hükümlerine başvurulurken Zorunlu Deprem Sigortası'nın hukuki niteliğine ve bu sigortanın oluşturulma amacına uygun hareket etmek gerekmektedir.

DASK'ın sunduğu Zorunlu Deprem Sigortası'nın amacı zarar görenin tüm zararını karşılamak değil, meydana gelen doğal afetin devletin üzerinde oluşturacağı yükü hafifletmek ve zarar görenlerin zararlarını belirli oranda önceden düşük primler ödemek suretiyle gidermeye yönelik teminat sağlamaktır.

Zorunlu Deprem Sigortası ile sağlanan teminatın limitlerini belirleme yetkisi SEDDK'ya aittir ve Zorunlu Deprem Sigortası Tarife ve Talimatı ile bu sınırlar belirlenmektedir.

Bu halde DASK'ın zeyilname düzenlenmeksizin ve ek pirim alınmaksızın değişen tarifeye göre otomatik olarak sorumlu olacağına ilişkin mevzuatında hiçbir hukuki dayanak yoktur.

Bununla birlikte, ZDS hakkında Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanmasının bir an için mümkün olduğu kabul edilse bile, policede yazılı olan telefon numarasına SMS ile yapılan bilgilendirme geçerlidir.

Kaynakça

Kitaplar

Ünan S., Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, C.I, İstanbul 2016.

Makaleler

Atamer K., "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortaları"na Giriş", *BATİDER*, C. XXVII, Sayı 1, Yıl 2011, S. 45, s. 21-106.

Bozer A., "Zorunlu Deprem Sigortası", *BATİDER*, Ankara 2001, C. XXI, S. 1, s. 243-254.

Demirci S., "Deprem Riskine İlişkin Sigorta ve Tazmin Sürecine Dair Güncel Sorunlar", *Ankara Barosu Dergisi*, Deprem Özel Sayısı, 2. Cilt, s. 38-40.

Kayıhan Ş., "Zorunlu Deprem Sigortası", *Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 2004, C. VIII, S. 1-2, s. 497-516.

Memiş T., "Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ile İlgili Tartışmaların Sonu mu?", *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8. Sayı 16, Aralık 2022, s. 247-265.

Memiş T., "Ruhsatnamesiz Bir Sigortacı ile Yapılan Sigorta Sözleşmelerinin Hukuki Durumu ve Çözüm Önerileri", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı.

Özbasan K., "Zorunlu Deprem Sigortasında Sigorta Bedeli Kavramı ile Tarife Değişikliğinin Tazminat Tutarına Etkisine İlişkin Hukuki İnceleme", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 97 Sayı 2, Yıl 2023, s. 213-214.

Somer M., "Zorunlu Deprem Sigortasının Özel Sigorta Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi", *Sigorta Hukuku Dergisi*, Ankara 2001, S. 1, s. 113-132.

Ünan A. S./Konfidan M., "Deprem Rizikosuyla İlgili Bazı Sigorta Hukuku Sorunları", Deprem Özel Hukuk ve Kamu Hukuku Açılımlarından Değerlendirilmesi, İstanbul 2023, s. 3-46.

Yetiş Şanlı K., "Yargıtay Kararları Işığında Zorunlu Deprem Sigortasına İlişkin Bazı Sorunlar", Sorumluluk Hukuku Sempozyumu II - Bildiri Kitabı (Tam Metinler, 27-28 Nisan Antalya), İstanbul 2023, s. 97-144.